

YENİ NEŞRİYAT

TRAÎTE DE TECTONIQUE

457 s., 215 şekil, Masson et Cie., Editeurs, Paris, 1965

Jean GOGUEL

Fransız Jeolojik Harita Servisi Direktörü Prof. Jean Goguel, tektonik üzerine evvelce yazdığı kitabı bu kerre yetmiş beş kadar sahife ilâve etmek ve bazı değişiklikler yapmak suretiyle yeniden yayınlamıştır; bunda üst manto ile ilgili yeni araştırmalar yer almaktadır.

Kitapta önce yararlanılabilecek gözlemler, örneğin hali hazır hareketler, hareketlerin morfolojide, sedimanların sıralanmasındaki izleri; kayaçların yapısındaki deformasyonlar, tabakaların yer değiştirmeleri ve eğilmeleri sırasıyla geometrik, kinematik ve dinamik tefsir yoluyla, fakat matematiğe başvurmadan ele alınmaktadır. Bu münasebetle başlıca yapı tipleri gerçek örnekler verilmek suretiyle sunulmakta ve tahlil edilmektedirler.

Tektonik arızaların bir dağ silsilesi meydana getirmek üzere ne şekilde birleştiklerini, hareketlerini zamanda ve mekânda dağılımı ve hareketlerde granitleşme, metamorfizma, volkanizma, mineralizasyon, yerdepemleri gibi başka olayların ilişkileri açıklanmakta, bu arada tektonik safha kavramı tartışılmaktadır. Kitabın sonunda Pasifik okyanusundaki ada dizileri, derin okyanus çukurları, negatif gravite anomalileri, yerdepemleri, volkanlar; ardışıklı dağ silsilelerinin arasındaki ilişkiler; kıvrımlı zonların dışındaki deformasyonlar anlatıldıktan sonra, tektonik tefsirlerdeki isabet derecesi ortaya konmakta ve nihayet tektonik olayları izah yolundaki en yeni görüşler gözden geçirilmektedir.

M. TOKAY

GEOLOGIE DU CHARBON ET DES BASSINS HOUILLERS

230 s., 55 şekil, Masson et Cie., Editeurs, Paris, 1965

Louis BARRABE et R. FEYS

Eski bitkilerin yığılması ve bir takım değişmeler sonunda meydana getirdikleri ve turb, linyit, taşkömür, antrasit v.b. olarak sınıflandırılan bazı yanar tortul kayaçlar, gerek bilimsel bakımdan, gerekse pratik ve ekonomik bakımdan, eskiden beri ilgi çekmiştir. Maden kömürü havzaları ülkelerin, hattâ kıtaların jeolojik tarihçesiyle, bunların

paleocoğrafya ve paleoklimatolojilerinin meydana çıkarılması bakımından çok yakından ilgilidir.

Sanayi alanında kömürlerin enerji kaynağı olmalarının yanında gelişmekte olan birçok kimya endüstri kollarında hammadde teşkil ettiği bilinen bir vakıadır.

Kömür yataklarının bulunmasında, aranmasında, muhtemel uzantıların tesbitinde, işletilmesinde jeoloji birinci derecede bir rol oynamaktadır. Müteveffa Prof. Louis Barrabe'nin takrirlerinden düzenlenen bu kitapta sırasıyla kömürlerin sınırlandırılabilmesi, kömürler, turbiyerler, taşkömürler, linyitler, uçucu madde bakımından zengin kömürler ele alınmakta; bundan sonra kömürlerin evrimi, linyit yataklarının tasviri, boghead'ler, bitümlü şistler, kömürler, petroler ve bitümlü şistler arasındaki ilişkiler, dünya ekonomisinde kömürün yeri gibi bahislere yer verilmektedir.

M. TOKAY

MAGNETISME EN GEOLOGIE ET PROSPECTION MAGNETIQUE AU SOL

158 s., 75 şekil, 5 abak, Masson et Cie., Editeurs, Paris, 1966

Pierre LASFARGUES

Maden yataklarının aranmasında jeofizikçilerle jeologların sıkı işbirliği yapmaları gereği tartışılmıyacak bir gerçektir. Havadan jeofizik metodlarla yapılan prospeksiyonlar, ne kadar geliştirilirse geliştirilsin, daha sınırlı kesimlerde de yerden jeofizik etüdlерinin yapılması aramaların daha sağlam temellere dayandırılması bakımından önemlidir. Anlaşıldığına göre, yazar bu kitabım jeologlarla jeofizikçilerin aynı dili kullanabilmelerini sağlamak amacıyla yazmıştır. P. Lasfargues kitabına manyetizmanın temel fiziksel kanunlarını yeni buluşları da nazarı itibara alarak gözden geçirmekle başlamakta, kayalardaki manyetizma, bunun pratik uygulamaları, jeolojik zamanlara göre yer manyetik alanındaki değişmeler, paleomanyetizma bunu izlemektedir.

Yerden manyetik prospeksiyon bahsinde manyetik anomaliler anlaşıldıktan sonra, çeşitli ölçü aletleri (Schmidt tipi manyetik ölçücüler, kompanse edici düzenli manyetometre, nükleer manyetometre) tasvir edilmekte, bunlarla ölçülerin nasıl yapıldığı, düzeltmeler v.b. açıklanmaktadır.

ölçülerin reportajı, kalitatif ve kantitatif tefsirlerin nasıl yapılacağı, çeşitli abaklar hakkında bilgi verildikten sonra, dünyanın çeşitli ülkelerinde yapılmış manyetik prospeksiyonla ilgili bazı uygulama örnekleri, bu arada Türkiye'de Gölalan, Dağardı, Üçköprü, Zımparalık krom yatakları üzerinde yapılmış jeofizik deneme etüdlерinin sonuçları sunulmaktadır.

M. TOKAY

STRUCTURAL AND TECTONIC PRINCİPLES

521 s., 400 den fazla şekil ve foto, Harper and Row, Publishers, New York, 1965

Peter Cole» BADGLEY

önceleri Colorado Maden Okulunda olup, bir aralık bir petrol şirketinin daveti üzerine Türkiye'de de etüdler yapmış ve halen Amerika Millî Havacılık ve Uzay idaresinde görevli bulunan Prof. Peter C. Badgley, bu kitabında yapısal jeolojinin tektonik yer kabuğunun evrimi tektonofizik, oseanografya ve plânetoloji gibi daha geniş bilim alanlarıyla olan bağlantılarını anlatmaktadır. Geniş bir arazi tecrübesine sahip bulunan müellif, konulara pratik yönden girmekte, yapısal problemlerin incelenmesiyle nasıl petrol veya maden yataklan bulunabileceği, diğer yandan da jeofizik ve tektonik bilgilerin sentezi yapılarak, dünyadaki eski sıradağların nasıl daha iyi anlaşılacaklarını, çeşitli örnekler verilerek suretiyle anlatmaktadır. Kitabın başında yapısal jeoloji ile tektoniğin amaçları tanımlandıktan sonra, kayaçların kırılmaları, deformasyon mekaniği, bunları etkileyen faktörler; kırım yapıları, çeşitli sınıflandırmaları, oluşları, eklemler, geometrik ve jenetik bakımlardan sınıflandırılmaları, eklem ve kırık analizleri; faylar, geometrik ve jenetik bakımlardan sınıflandırılmaları, arazide tanınmaları, ters faylar (bindirme), doğrultu-atımlı faylar, bunlardan yanal sıkışma, kabuk kayması, okyanus sıradağ sistemleri v.b. ile ilgili olanlar; metamorfik kayaçların yapıları, foliasyon, lineasyon, plutonik kayaçların tektonik özellikleri, bunların yerleşmelerinin derinlik, tarz ve zamanları çok miktarda örnek, şekil ve resimler verilerek suretiyle anlatılmaktadır. Dünya ölçeğinde Orojenezler özellikle son on yılda elde edilen jeofizik ve jeokimyasal bilgilerin ışığı altında ele alınmakta, bu arada ısıyla ilgili deliller, konveksiyon akımları, yerin hacminin büyümesi, sismik deliller, polimorfik inversion, Pasifik çevresi deprem kuşağındaki gerilme ilişkileri, Paleomanyetik deliller, jeofizik deliller, kıtaların büyümesi kavramı sırasıyla açıklanmaktadır. Nihayet son fasılda çok miktarda yayınlar mevcut olan tektonik elemanların sınıflandırılmaları mukayeseli ve kritik olarak çok modern bir anlamda ve cesaretle yapılmaktadır.

M. TOKAY

FUNDAMENTALS OF GEOLOGY

425 s., 321 şekil, Harper and Row, Publishers, New York ve Londra, 1966

John J. W. ROGERS ve John A. S. ADAMS

Rice Üniversitesinde Profesör Rogers ve Adams tarafından yazılan bu genel jeoloji kitabında jeolojik konular, temel matematik, fizik ve kimyasal yönleriyle birlikte mütalâa edilmektedir. Olaylar ve teknik terimler sayılmaktan, tasvir edilmekten ziyade jeolojik müşahedelerden çıkartılabilecek sonuçlar ve jeofizik ve jeokimyanın gün geçtikçe daha fazla yer aldığı jeolojik muhakeme tarzı üzerinde dikkat çekilmektedir.

Mebzul şekil ve resimler ihtiva eden kitap, değişik şekilde düzenlenmiş onaltı fasıldan oluşmuştur ve sırasıyla şu konuları kapsamaktadır:

Jeolojinin bilim olarak mahiyeti, üniformitarizm prensibi, jeolojik zaman ve korrelasyon; yer küresinin boyutu ve şekli, manyetik alan, okyanuslar, sıradağlar, iklimler; gravite, kitle ve özgül ağırlık, izostazi, sismoloji, sismik etüdler, depremler, arzın iç yapısı, özgül ağırlık, basınç ve ısı; arzın bileşimi, kimyasal elementler, bunların meydana gelişi, güneş sisteminin oluşu; yerkabuğunun komponentleri, petroloji ve mineraloji (toplu bir bakış); sedimanter kayaçlar; püskürük ve metamorfik kayaçlar; yeryüzündeki olaylar; yapısal jeoloji; akarsular; tâli erozyon ajanları (kaymalar, rüzgâr, buzullar); okyanuslar; önemli yer olayları (orojenez, kıta kaymaları, epiorojenez v.b.); ekonomik jeoloji ve jeolojik veçheleri; jeolojik olaylar karşısında insan.

M. TOKAY